

המסע המופלא בנתיבותיה של הציצית

אלעזר בן אליהו

סובב הולך על מצנת הציצית וטעמיה, ויתחלק האילן למספר ענפים:

1. הקדמה - מטרת המאמר.
2. פתיחה - ההלכה והקבלה.
3. הבגידה ותיקונה.
4. בפרד"ס הציצית.
5. בממלכת התכלת והלבן.
6. בסוד העין והלב.
7. הציצית והחטא.
8. רגע לפני פרידה.
9. "סוף-דבר הכל נשמע".

עמדתי ואתבונן אודות טעמי מצות הציצית ורמיזותיה ואצא לחופשי בעזרת צורי וגואלי.

1. הקדמה - מטרת המאמר

ראשית נקדים ונאמר, שבעיני רוחי נצבו מספר מטרות לכתיבת מאמר זה:

א. כתב הב"ח¹ שבשלוש מצוות מיוחדות, והן ציצית, תפילין וסוכה - עיקר קיומן תלוי בכוונתו המיוחדת של האדם לקיימן, ואם לא כיוון אותה כוונה לא קיים המצוה כתיקונה². והטעם הוא, שבשלוש המצוות הנ"ל נאמר בתורה "למען"³. נמצאנו למדים שמצות הציצית צריכה כוונה מיוחדת, וכן פסק מרן בשו"ע⁴: "יכוון בהתעטפו שציוונו הקב"ה להתעטף בו, כדי שזכור כל מצוותיו לעשותם". ואם אדם לא כיוון בזה - יוצא ידי חובה רק בדיעבד⁵.

על כן אומר לנו רבנו יוסף חיים זיע"א בספרו בן-איש-חי הלכות⁶ שטוב לומר "לשם יחוד" לפני מצוה זו, ואפילו אם לא מבין מה אומר הוא ב"לשם יחוד" - הקב"ה

1. או"ח סימן ח' אות ו', ושנה פרקו באו"ח סימן תרכ"ה אות א.

2. מה-שאינ-כן בשאר מצוות, שיוצא ידי-חובה אפילו אם לא יכוון בהן אלא רק שעושה המצוות לשם ה'.

3. בציצית נאמר "למען תזכור" (במדבר טו מ), בתפילין נאמר "והיה לך לאות...למען תהיה תורת ה' בפיך" (שמות יג יט) ובסוכה נאמר "למען ידעו דורותיכם" (ויקרא כג מג).

4. או"ח ח, ח.

5. ראה כף-החיים (סופר) או"ח ס"ק לב, משנ"ב שם ס"ק יט.

6. שנה א בראשית אות א.

ישראלים כוונתו⁷.

ב. כדי שאני ואתה נדע, נבין ונפנים למה אנו לובשים ציצית, מה זה החוטים האלה, הצבע הזה... ואם נדע זאת נוכל בעזר ה' להסביר זאת לבנינו, וכן לאחינו בני-ישראל התועים המצפים מאיתנו לומר להם את דבר ה', את טעמי מצוותיו ותורותיו, ותאמין לי אחי, מנסיון, הם "מתים" לשמוע⁸.

2. פתיחה - ההלכה והקבלה

ההלכה והקבלה קשורים זה בזה בקשר בל ינתק, כל הפרדה ביניהם הגם שהיא נראית לעיתים מחוייבת - איננה אמיתית.

בעולם הישיבות מקובלת ההפרדה בין הלכה לקבלה, עפ"י הדרך אותה התוו חכמי אשכנז בדורות האחרונים⁹. ידועה אמרתו החריפה של החתם-סופר זצ"ל: "כל המערב הלכה וקבלה הרי זה עובר על" לא תזרע כרמך כלאיים" ו-"לא תחרוש בשור וחמור יחדיו"¹⁰, יתר על כן כתב החתם-סופר¹¹: ומעיד אני על עצמי, שמימי לא שמעתי מרבתי הגאונים, (הגאון בעל ההפלאה והגאון מהר"ם אדלר זצ"ל) - שספר הזוהר יוצא מפייהם בשום דרוש.

לעומתם, חכמי ספרד שבדורות האחרונים, הבליטו את הקשר שבין ההלכה והקבלה ונתנו על ידם כללים ומפתחות להבנת רוח ההלכה על פי הקבלה, וכך כל הלכה והלכה נלמדת על פי ארבעת רבדי הפרד"ס¹².

7. עפ"י שו"ת תורה לשמה סימן יז. ובאמת עניין אמירת "לשם יחוד" לפני כל מצוה ומצוה יסודו בקדוש קדשים, בזה"ק יתרו צג, וכן הוא בזה"ק תוריע נא ע"ב וזה לשונו: אמר רבי אלעזר בכל מעשיו של האדם צריך הוא שיהא לשמו הקדוש, שיוכיר בפיו את השם הקדוש על כל מה שעושה, כדי שלא תשרה הסטרא-אחרא על מעשיו, וכ"כ רבינו הארי"ז זיע"א בשער רוח"ק (שער ז' דפוס-ישן דף יב), ומחזיק ברכה לחיד"א ארי"ח סימן רלא ס"ק א, וכ"כ בספרו מורה באצבע א א ח"ל: "לפני כל לימוד ומצוה יאמר האדם לשם יחוד... ואל תשגיה במו שמולול בזה", וכוונתו לשו"ת נודע ביהודה קמא יו"ד צג, וכן בתנינא ארי"ח קז, וכבר השיב עליו הרב החיד"א זיע"א בספרו "שמחת הרגל" בלימוד ב לחג השבועות, ומי יזנו להחרר אחר החיד"א, שהיה גדול הפוסקים אחר מרן, אשר כידוע קיבלנו הוראותיו כקבלת דברי מרן השו"ע! (ראה שו"ת זבחי צדק ח"ב ארי"ח סימן ל, וראה מה שכתב ר' חיים פלאגי זיע"א בימועד לכל חי" סימן י אות צד) יתר על כן כתב הראשית חכמה (שער האהבה פרק ט אות לט) שאפילו כאשר עוסק בדברי העולם יאמר לשם יחוד. וראה עוד שו"ת רב פעלים ח"א ארי"ח סימן א, שו"ת תורה לשמה (סימן טו, תע), כף-החיים (סופר) ארי"ח סימן ס ס"ק יא, וכבר כתב רבינו יוסף חיים זיע"א בספרו "עוד-יוסף-חי" דרשות פרשת תרומה על הפסוק "על כן יאמרו המושלים" - שמי שאומר לשם יחוד לפני המצוות - תגעה המצוות ויאיר המעשה בעולם האצילות, ומי שלא אומר - יגיע רק עד עולם העשייה. ואחר כותבי כל זאת ראיתי מה שכתב בזה בשו"ת אורחות יושר ח"א סימנים א-ב, וששתי.

8. והיה כי ישאלך אחיך לאמר: "גבר, תגיד מה הבגד המוחזר הזה שאתם הדתיים לובשים?" מה תאמר לו, תעשה 'פותח את ידיך' ותאמר לו "וואלה אחי, ת'אמת אף פעם לא חשבת על זה?"! אתמהה.

9. למעט המהר"ל וההולכים בשיטתו.

10. שו"ת חתם-סופר ח"א ארי"ח סוף ס' נא.

11. שו"ת חתם-סופר ח"א ארי"ח סימן קצו.

12. וזהו למוד התורה לשמה, לעסוק בתורה בכל חלקיה, ומי שאינו עוסק בכל הפרד"ס גורם עלבון לתורה

האור-החיים הקדוש בספריו "ראשון לציון" ו-"חפץ ה'" על הנ"ך והש"ס, וכן בפירושו לתורה - משלב הוא את הפשט והסוד כדי להאיר את העניין מכל צדדיו, גם החיד"א זיע"א וכן ר' חיים פלאגי זיע"א, ומרן הבא"ח זיע"א בספריהם הרבים עשו כן¹³.

על-כן נלך אנו לאורם של חכמי ספרד זיע"א אשר את תורתם אנו לומדים ומנהגותיהם אנו למדים, וננסה "להציץ" ולו במעט על טעמיה ורמזיה של הציצית, יודע אני בעצמי שאיני ראוי ואיני הגון ואיני כדאי להכנס ברמזי מצוה זו, ובפרט בעניני הסוד שבה, אבל...

3. הבגידה ותיקונה

בפירושה של המילה ציצית מצינו מספר פירושים:

1. כל דבר התולה ובולט מן האדם ומן הבהמה קרוי ציץ¹⁴ ומכיוון שהפתילים תלויים בבגד הציצית, לכן היא קרויה "ציצית"¹⁵..

2. לשון ראיה והצצה. כדברי הפסוק בשיר-השירים¹⁶ "משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים"¹⁷.

כותב הזוה"ק¹⁸ שאין לך כל מצווה ומצווה שבתורה שאין תלויים בה סודות עליונים ואורות עליונים¹⁹, ובלשונו של בעל אור-החיים הקדוש²⁰ "תיקח כלל זה בידך כי אין לך דבר מעשה בעולם ולא נדנדו דבר שאין לו יסוד ברוחניות".

נתחיל בס"ד ביסודות הבגד והלבוש:

"ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור"²¹, שואל המדרש²² מהיכן נברא אור זה? עונה

(ראה ברכת-אבות ב ו), וגורם לריבוי צרות ולאריכות הגלות (בן-יהוידע שבת סג. ד"ה "כל המרפה עצמו"), ודי בזה.

13. כדונמא לכך: הרי"ח הטוב זיע"א, "אשר את כל דבריו קבלנו עלינו כתורה מסיני" (כלשון מרן הגר"מ אליהו שליט"א), בספרו "בן-איש-חי הלכות" - פותח הוא בכל פרשה ופרשה ברעיון הגותי פנימי, המהווה יסוד לסדרת ההלכות המתפרטות אחריו. וכבר אני הקטן כתבתי מאמר זה בס"ד אשר בשמו יכונה: "הנגלה והנסתר שבתורה חלק א'" (פורסם בעלון החשוב "מצא חן במדבר" מס' 26, עיין שם ותרונה נחת).

14. רש"י ירמיה מז ט, לכן שערותיו של האדם קרויים ציצית. וכדברי הנביא יחזקאל. (יחזקאל ח ג) ויקחני בציצית ראשי, ומפרש רש"י שם שהכוונה בשירי ראשי. הציצית הינה כעין "פריצה" מן הפנים אל החוץ, מן הכח אל הפעל.

15. רש"י במדבר טו לח, וראה מנחות מב. אין ציצית אלא ענף, והיינו הך.

16. שיר-השירים ב טו.

17. רש"י במדבר טו לח, בשם הספרי לפרשת "שלח" פסקה קטו.

18. ויקהל ריח:.

19. כידוע שישנן כת"ר מצוות (תרי"ג דאורייתא + ז דרבנן), הן תר"כ עמודים של אור המקשרים ומחברים בין רצונו יתברך (כתר) עד לעולמות ולנבראים (ראה פרד"ס להרמ"ק זיע"א שער מהות והנהגה פרק ג).

20. בראשית מט ג:.

21. בראשית א, ג.

22. בראשית רבה ג ד, שמות רבה נ א, מדרש "שחר-טוב" תהילים כו קד.

המדרש (ע"פ גרסת השוחר-טוב) נתעטף הקב"ה בטלית לבנה והבהיק את העולם כולו באורו.

מהי משמעות התעטפות זו? משמעות העניין היא סוד הצמצום המוזכר בכתבי המקובלים²³ לשם מה זה נעשה? מסבירה לנו הקבלה שה' מתגלה בעולם דרך לבושים²⁴, וע"י כך כביכול עצמות ה' נעלמת מאתנו, אולם דווקא העלם זה הינו סבת הגילוי, כי אי אפשר להשיגו ולהנות מאורו אלא על ידי לבושים אלו. משל על מנת להבין עניין זה אומר לנו האריז"ל²⁵: אור השמש - אי אפשר להביט בו מרוב בהיקותו אם לא שיתרחק האדם מאור זה וישים מסך מבדיל בינו לבין האור - אז יוכל להנות מאור השמש. ואם יהיה האור גדול ומבהיק עוד יותר - יצטרך כמה וכמה מסכים (מחיצות) על מנת שיוכל להנות מהאור. וזהו שנאמר²⁶ "אכן אתה אל מסתתר". ככל שהאור האלוקי יורד לעולמות התחתונים, כן רבים ההסתרים והמחיצות שהוא עובר דרכם ומתעלם בתוכם²⁷.

נמצאנו למדים ששתי פנים ללבוש ה' - מצד אחד הוא מסתיר את הלבוש ומצד שני רק דרכו הוא מתגלה אל הבריות לכן אומר לנו ר' נתן מברסלב²⁸ שהציצית הינה בעצם תקון לבגדים וללבושים שלא יעלימו חלילה וחס את אור ה', רק אדרבה - על ידי לבושים אלו יקבלו את האור בהדרגה ובמדה הראויה.

דהיינו, מכיון שהעולם כביכול מעלים על הקב"ה, ישנו חשש שבני האדם לא יכירו את הבמאי העומד מאחורי הקלעים, אלא יכירו רק את לבושו (חיצוניות), עולם הזה), על כן נתן לנו בורא עולם את מצות הציצית על מנת לתקן את הבגדים מהשקר הנאחז בהם, וכידוע "בגד" ב-א"ת ב"ש שווה "שקר"²⁹.

יותר עמוק - כל הבגדים והמלבושים הם בעצם שייכים לכח המדמה (דמיון), מרמזים הם לדברים עליונים מאוד, כי כלליות כל העולמות הם בחינת לבושין דמלכא וכן כל השבחים שמשבחין אנו את ה' זה רק לבושים. שורש המלבושים

23. ראה עץ חיים לרבנו האריז"ל זיע"א היכל א, היכל א"ק שער א ענף ב, וראה שומר-אמונים-הקדמון ויכוח שני אות לד-נא שהביא עשר הוכחות לצמצום שלא כפשוטו, וכמו שיוכח לקמן ממשל השמש.

24. הלבוש הינו לעולם דרך ביטוי חיצוני של הלבוש אותו - ברצונו הוא לובשו וברצונו הוא פושטו, על פי תורה-אור יג ג, לקוטי-תורה לבעל התניא ויקרא כח, א.

25. בספרו שער מאמרי רשב"י דפוס חדש עמ' קז.

26. ישעיה מה טו.

27. ועולם מלשון העלם כנודע - ראה לדוגמא ספר הזכות שלח ד"ה שלח לך.

28. לקוטי הלכות הלכות כלאי-בגדים הלכה ד אותיות ד-ה.

29. על פי לקוטי-הלכות, הלכות גנבה ואברה הלכה ה אות טו. ומה שכתב "בגד" בא"ת ב"ש שקר פירשתי בס"ד כך: בגד בא"ת ב"ש הינו "שקר" על דרך "שרקרק" המובא בחולין סג. שבדאי היה, ו"שקר" בהפוך אותיות זה "שקר", תפקידו להפוך את השקר לקשר ואז יבא השרקרק האמיתי - "אשרקה להם ואקבצם" (זכריה י ח) וד"ל.

הוא מסוד החלל הפנוי (הצמצום) ועל ידי הציצית (סוד הקו והחוט) נמשך אלינו אמונה להכניע ולבטל את כל האפיקורסות הנמשכת מבחינת ההעלמה וההסתרה שבתוך החלל הפנוי. מגלים אנו על ידי האמונה שה' נמצא גם בחלל הפנוי, גם הוא (החסרון והרע בעולם) נתהווה מאת ה'³⁰.

מספר לנו המדרש בפרקי דרבי אליעזר³¹ שלפני חטאו של אדם הראשון היה לבוש לבוש עור של צפורן וענן הכבוד כסהו וכיון שחטא נפשט ממנו לבוש זה ועשה לו ה' כתנות עור³².

בגד האדם בשליחותו על ידי חטאו³³, והוריד עמו את העולם כולו.

הציצית מקדשת היא את הבגד האנושי, דורשת היא מהאדם להזכר בחטא שגרם לבגדו. לבישת הבגד הינה הצעד הראשון לתשובת האדם אל יעדו לעבוד את ה'. האדם אינו צריך להתבייש על שיש לו תאוות גשמיות כאשר הוא משעבדן תחת דרישות המוסר, האדם עומד ברשות ה' עם גופו, רוחו ומוסרו, לכן התהלך אדם הראשון בגן עדן ללא כיסוי לגופו. טבעו החיצוני התאים לשלום הפנימי שהיה בלבו. אך כאשר יצאו החושים מן השעבוד למוסר ונהיו למנהיגי האדם - באה הבושה³⁴. והלבישה את גופו הבהמי בכותנות. על כן באה מצות הציצית ומפנה את תשומת לבנו אל הבגד, כאומרת: זכור את הבגד, את תולדותיו ואת יעודו³⁵.

בעצם לאחר החטא התקלקל הטבע, העולם למד שאפשר לעשות כנגד רצון ה' והחל תהליך של החטא - סטיה מן הטבע האמיתי. אז נאמר לאדם "בזיעת אפיק תאכל לחם"³⁶ - עליך להתמודד עם המציאות, עליך לפעול בתוכה ולהשמר מפני

30. ראה לקוטי הלכות, הלכות חוקות הגויים הלכה ג אות ג, הלכות ציצית הלכה ה אות ה, הלכות כלאי בגדים הלכה ד אות ב וראה מה שכתב בזה הרמח"ל זיע"א בדרך-ה' חלק ד פרק ו אות ו (על ארבעת טעמי הבריאה וסוד הצמצום בתורת הנפש, ראה נא אחי באריכות בספרו של מר"ר הרב יצחק גנוברג שליט"א מבוא לקבלת האר"י סימן א).

31. פרק יד.

32. ראה בראשית רבה כ יב שבתורתו של ר"מ כתוב כתנות אור. וראה מה שכתב בזה בבן איש חי הלכות הקדמת בראשית שנה א משום רבנו האריז"ל שקדם החטא היו לבושו של אדם הראשון מן החשמל וכשחטא הפסיד לבושים אלו שהם שיע"ח נהורין במנן חשמ"ל (סוד אור פני אל) ועשה לו מלבוש אחר מקליפת נוגה והם כתנות עור. וראה לשון חכמים חלק ב סימן יז.

33. ראה ספר השורשים לרד"ק ערך בגד שישנם שני פירושים למלה בגד: 1. לשון בגידה, 2. לשון לבוש.

34. שורש המלה לבוש (על פי שבת עז: לבושה - לו בושה).

35. ראה רש"י הירש שלח טו מא, וביתר ביאור והרחבה בספרו המצוות כסמלים בפרק על מצות הציצית (בהוצאת מוסד הרב קוק עמ' 77-104).

36. בראשית ג יט.

קלקוליה וזאת על מנת להביאה אל תקונה, אל טבעה האמיתי³⁷. בעצם, המציאות כולה היא כעין בגד, היא בגד שעדיין לא נשלם, על כן תפקידו של האדם הוא להשלים³⁸ את הבריאה, לארוג בבגד את החושים שעדיין לא נארגו, לקשור חושים אלו. וזהו בעצם הרמז במצות הציצית³⁹ (ולכן, אולי, דורשת הגמרא⁴⁰ את הפסוק "בכל עת יהיו בגדיך לבנים"⁴¹ על מצות הציצית⁴²).

ובכן, כיצד על ידי מצות הציצית זוכרים את כל המצוות?

4. בפרד"ס הציצית

על דרך הפשט⁴³:

יש בציצית זכירה לכל המצוות, כיון שהגימטריה של ציצית הינה $600 + 8$ חוטים + 5 קשרים הרי תרי"ג⁴⁴. וזהו שאמרו חז"ל בגמרא⁴⁵ "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'". שְׁקוּלָה מצות הציצית כנגד כל מצוות שבתורה⁴⁷ וכן פסק הרמב"ם⁴⁸: לעולם יהא אדם זהיר במצות ציצית שהרי הכתוב שְׁקוּלָה ותלה בה כל המצוות

37. להורדת הדברים לעבודת ה' עיין בא ספרו של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א מבוא לקבלת האר"י עמ' שיח והלאה.

38. ראה תנחומא תורע"ה, ויכוחו של ר"ע עם טורנסרופוס הרשע.

39. על פי המשך חכמה שלח טו לט, וכן מצאתי בס"ד במדבר קדמות להחיד"א מערכת ה-מ"ם אות כ, וכן הוא בנחל קדומים פרשת שלח שמלבוש האדם מתרי"ג מצוות אפשר שיהא על ידי ציצית, ולכן הציצית היא בבגד, כדי להשלים הבגד הרוחני. וזהו הטעם שהציצית הינה חובת גברא (חובת האדם) ולא חובת מנא (חובת הבגד).

40. שבת קנג.

41. קהלת ט, ח.

42. ולא נאריך במלבוש הנשמה, שכמו שיש לעשות לבוש לגוף כן יש לעשות לבוש רוחני לנשמה, ולבוש זה מוטל על האדם לעשותו על ידי למוד תורה וקיום מצוות. ראה עוד יוסף חי דרשות פרשת תצוה על הפסוק "וחשב אפודתו אשר עליו" (שמות כח ח) ועיין עוד בזה"ק נח סו ע"א, פקודי רכט ע"ב, עבודת הקודש לר"מ גבאי זיע"א חלק ב פרק כה, שערי קדושה חלק א שער א, וראה כלי יקר שלח טו לח בפירושו השני, ובאמת דורשת הגמרא שבת עז: סודרא - "סוד ה' ליראיו" (תהילים כה יד) ודי בזה.

43. מה שכתבנו על דרך הפשט כדעת רבנו בחיי בכד הקמח ערך ציצית.

44. כן כתב רש"י במדבר טו לט וכן הוא במדרש רבה במדבר יח כא, ומה שהקשה עליו הרמב"ן (שם טו לח) ראה בתוס' מנחות לט ד"ה "לא יפחות" מה שכתבו בזה וכן תירץ רבנו בחיי (במדבר טו לח).

45. מנחות מג ע"ב, נדרים כה ע"א, שבעות כט ע"א.

46. במדבר טו לט.

47. ולכן לא מנאה הרמב"ם בתור מצוה, על פי העקרון שקבע בספר המצוות שורש ד שאין למנות הציוויים הכוללים את כל התורה כולה.

ומה שסמכו את קבלתם על הגימטריה אומר לנו רבנו בחיי (בכד הקמח ערך ציצית) שהגימטריה היא מופת ועדות על הקבלה שבידם, שהקבלה עיקר והגימטריאות הן רק פרפראות לחכמה (על פי אבות סוף פרק ג). וינן שמעתי שמלעגים על הגימטריאות, אומר לך אחי היקר את מה שכתב הרי"ח הטוב זיע"א בפתיחה רביעית לעוד יוסף חי דרשות, שכל המלעגים על הגימטריאות טועין הן ועתידין ליתן את הדין ועליהם נאמר "כי דבר ה' בזה" (במדבר טו לא) עי"ש בהרחבה. וראה קול התור פרק שני חלק א תכונה ג. וכבר ידעת כי השם מורה על מהות הדבר כאשר ידוע מנין השם (הגימטריה של) (מהר"ל אור חדש דף סג), ודי בהערה זו.

48. הלכות ציצית ג יד.

כולן שנאמר⁴⁹ "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'". ויש להעיר שזכירה זו מועילה למי שלמד את כל מצוות ה' (חפץ חיים על התורה פרשת שלח) וכן צריך שיהא לו בלבבית הציצית כוונה לזכור את מצוותה (אהבת דוד דרוש ה לשבת זכור).

על דרך הדרש:

כתב רבנו בחי⁵⁰ ציצית מלשון ראייה והלובש אותו צריך להזהר מעבירות שבידו שהרי כסא הכבוד רואהו⁵¹. וכן כתב הזוה"ק⁵² שהציצית הינה סימן המלך ה', והתכלת שבה היא כדי לירא מ-ה'⁵³ ולעשות כל מצוותיו⁵⁴ שעל ידי מעשה המצוות אומר לנו המהר"ל⁵⁵ בזה מוכיח האדם שהוא מקבל עליו את גזירת המלך שגזר עליו, לכן התכלת דומה לכסא הכבוד, כי הכסא הינו עצם המלכות (ועל ידי ההסתכלות בתכלת זוכרים את ה' היושב על הכסא).

הן אמת שיש להתבונן בדברי חז"ל אלו שאמרו: מה נשתנה תכלת מכל הצבעים? לפי שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד⁵⁶.

תכלת דומה לים - הרי הים רק נראה לנו בצבע תכלת-כחול ואינו כן באמת. אם נקח מים מן הים ונשימים בכוס נראה שהמים הינם שקופים לחלוטין!

ים דומה לרקיע - והלא הרקיע הנראה לנגד עינינו הינו בסך הכל שכבת אויר חסרת צבע ומראה, רק בשל צפיפות האויר מגיעות לכדור הארץ הקרניים הכחולות, אבל אם נצא מחוץ לשכבת אויר זו ונביט על הרקיע "מלמעלה" (מהחלל) הוא יראה שחור לגמרי.

רקיע דומה לכסא הכבוד - אם עד עכשיו חשבתי שאולי אני מבין משהו, כאן רואה אני שאיני מבין כלום, וכי לכסא ה' יש צבע? הרי כסא ה' הינו דבר מופשט לחלוטין! מה קורה פה? הָא?

צדיק, באמת יש קשר בין פנימיות צבע התכלת לבין התוכן הפנימי שמייצג כסא

49. שלח טו לט.

50. במדבר טו לח, כד הקמח שם.

51. ובדרך רמז: "והיה" אותיות הו"ה, "לכם" אותיות מלך, "לציצית" לשון הסתכלות, "וראיתם אותו" - בהפוך אותיות ויראתם ממנו. ראה ספר חרדים הקדימה למצוות אות א, וכן כתב ב"אלף המגן" פרשת שלח.

52. פרשת שלח קעה.

53. עיין מה שכתב שהלבן רומז לרחמים והתכלת לדין ולקמן בעזר ה' נרחיב בזה.

54. וראה עוד זוה"ק חלק ב קנב:.

55. תפארת ישראל פרק כב עמ' סח.

56. כן הגירסא במנחות מג ע"ב, סוטה יז ע"א, חולין פט ע"א, במדבר רבה יז ה, ספרי שלח קטו. אולי ראה נא הגירסא בבמדבר רבה יד ג, שוחר טוב מזמור צ, ירושלמי ברכות א ב, שם נאמר שתכלת דומה לעשבים...

הכבוד, אל תתן לעולם הזה - עולם הדמיון והשקר לתעתע בך ולהטעותך, אל תחיה בסרט⁵⁷ זכור את תכליתך⁵⁸ בעולם, זכור מהיכן נחצבה נשמתך, וכאשר יזכור האדם שורש נשמתו שנחצבה מכסא הכבוד - יבא לידי קיום המצוות⁵⁹. לכן חתמנו המלך (ה') בחותם והיא הציצית⁶⁰. ואין לך דבר טוב בעולם יותר לזכרון כמו שנושא העבד את חותם אדונו קבוע בכסותו⁶¹.

על דרך הרמז:

בתורתו המיוחדת של המהר"ל מצינו שני הסברים עמוקים למצות הציצית:

1. האדם קרוי הינו על שם האדמה, שכן בתפקידו הוא דומה לאדמה. כשם שהאדמה מוציאה ציצים (פרחים)⁶² מן הכח אל הפועל, כך האדם צריך להוציא אל הפועל את מה שטמון בו בכח⁶³ הוצאה לפועל זו נעשית על ידי קיום המצוות שנעשות על ידי גופו⁶⁴. הציציות היוצאות מן בגד הטלית דומים הם לציצי השדה (היוצאים אל הפועל מן האדמה), מזכירים הם לאדם את כוחו הפוטנציאלי, לוחשות הן לאדם הגשם עצמך בעולם, מלא את תפקידך ויעודך בעולם, רק אתה, מתוק שלי, יכול לעשות זאת. לכן שקולה היא הציצית כנגד כל המצוות כולם, שעל ידה יש יציאה לפועל כללית של האדם ולכן היא בבגדו של האדם המכסה את כל גופו⁶⁵.

וכעין זה כתב הראי"ה קוק זצ"ל שעל ידי הציצית - בכל מקום אשר יביאודו רגליו של האדם - קשור הוא בקדושת המצוות כולן, לא רק ברעיון (חכמה), כי אם גם במעשה (מלכות), לא רק בכללות כי אם גם בפרטיות⁶⁶.

2. מצות הציצית היא מצוה שכל גוף האדם (רובו ככולו) נכנס בתוכה, עוטפת היא

עיי"ש. ומשם נראה שיש לתכלת גוון של ירוק, ויש ליישב, ואכמ"ל.

57. כפי שראינו שצבע התכלת הינו הצבע הכי "שקרי" שיש.

58. ראה רמב"ן במדבר טו לח שכתב שהתכלת רומזת למדה הכוללת הכל והיא תכלית הכל (ספירת המלכות) ולקמן בעור ה' יורחב ענין זה.

59. ראה ראשית חכמה שער הקדושה פרק ו אות כה, וראה באריכות בשיחותיו של הגאון הרב נבנצאל שליט"א לפרשת שלח שיחה יב (לפירוש אחר לגמרא זו ראה כלי יקר במדבר טו לח בפירושו הראשון שם).

60. ראה מנחות מג: ותוס' שם ד"ה "חותם של טיט".

61. ע"פ ספר החינוך מצוה שפו, וראה מה שכתב בזה הספורנו במדבר טו לט, אור-החיים הקדוש במדבר טו לט (ועיין עוד באברבנאל במדבר טו לב ובירלב"ג במדבר טו לח).

62. ציץ לשון "פרח" - רש"י מלכים א פרק ו פסוק יח.

63. ראה מהר"ל דרוש על התורה עמ' טו.

64. על הדמיון בין האדם לאילן ראה שם-משמואל לט"ו-בשבת, בשלח שנת תרע"ד.

65. על פי המהר"ל בנתיבות עולם חלק א, נתיב העבודה פרק טו עמ' כג-קכד, דברים דומים כתב המהר"ל בחידושי אגדות למנחות חלק ד עמ' עח-פ.

66. עין איה שבת א פסקה רכ, מאמרי ראי"ה עמ' 444, וראה עוד ב- 8 קבצים קובץ ב פסקה יג, הובא בערפילי-

את גופנו (אור מקיף) וכך זוכר האדם תמיד את תכלית חייו, קיום כל המצוות כולן הנעשות על ידי הגוף⁶⁷.

במשנת ה"שפת-אמת" מתבארים ומתרחבים שני יסודות אלו:

הציצית הינה רמז לתקון הגוף שהוא בגד ולבוש לנשמה. הינה התקשרות⁶⁸ הגוף אל הנשמה לזכור את הנקודה הקדושה שיש לכל אדם מישראל שנשלח לעולם הזה על מנת לעשות רצון קונו, ובכך לחבר בין גופו לנשמתו⁶⁹. אוסף הוא האדם על ידי התעטפותו בציצית⁷⁰ את כל הפרטים כולם ומחברם לשורשם, שהוא ה'⁷¹. משגיח הוא שלבושו (חיצוניותו) לא יפרד ממקורו⁷² ועל ידי בטולו לה' (שעוטף עצמו בציצית) זוכה ל"וראיתם אותו" - לחזות ולראות בזיו יקרו של הקב"ה יתברך שמו ויתעלה⁷³.

זכות מיוחדת היא לנו מצות הציצית, זכות המיוחדת במינה, על ידי מצוה זו זוכים אנו בני ישראל להבדל מאומות העולם⁷⁴.

שובה-לב עד-למאור פירושו של האלשיך הקדוש בספרו "תורת משה"⁷⁵: לא כל אדם זוכה לקיים את תרי"ג המצוות⁷⁶, על כן בורא עולם ישתבח-שמו ויתעלה נתן לנו מצוה, מצוה אחת, שעל-ידה נזכור תמיד את כל מצוותיו ונקבל עלינו לעשותה, וה' יתברך (אבאליה שלנו), יצרף לנו מחשבה טובה למעשה⁷⁷ ויחשב לנו כאילו עשינו את כל המצוות כולם יום-יום. פסס... פלא פלאות⁷⁸.

טוהר עמ' ז.

67. על-פי המהר"ל נתיב העבודה פרק ח עמ' קב, וכעין זה כתב המהר"ל בחידושי אגדות לשבת חלק א עמ' פח, ומוסיף המהר"ל שם שמצות הציצית באה על הגוף כדי שיהא גופו של האדם משועבד לה' יתברך, ואילו התפילין באים הן על המח ששם הנשמה, כדי שתהא נשמתו של האדם משועבדת לה' יתברך.

68. פתיל לשון התקשרות על פי רש"י בראשית ל ח.

69. שפת-אמת לפרשת שלח שנת תרמ"ד, וראה המשל שהביא שם.

70. עטיפה לשון הכנעה ("הכתב והקבלה" לפרשת שלח טו לח).

71. שפת-אמת שלח שנת תרל"ז, תרל"ט.

72. שפת-אמת שלח שנת תרל"ט.

73. שפת-אמת שלח שנת תרל"ב, וראה שם שנת תרנ"ב.

74. שפת-אמת כי תבא שנת תרמ"ו. וכן כתב הראי"ה קוק זצ"ל בעולת-ראי"ה חלק א עמ' ד-ה, ואלה תמצית דבריו: מיוחדת היא מצות הציצית לעם ישראל, הרעיון שבה: את עצמיות הנפש (בגד) אי אפשר לנו להבין, אבל גילוייה - בא על ידי מדות ומעשים טובים (כנפות הבגד = הציצית = פרטי המצוות), חוטי הלבן מרמזים על המעשים שהם גילויי נפשנו, חוט התחלת מסמל צפיה גנוה למקור החיים שמשם נובעים הכוחות כולם.

75. במדבר הקדמה לפרך טו פסוק לו, וכעין זה כתב המלבי"ם ב"התורה והמצוה" פרשת שלח אות טט.

76. וגם אם ירצה לא יוכל, כי בשביל לקיים את כולן צריך להיות גם איש, גם אשה, גם כהן, גם לוי, גם ישראל...

77. על-פי ברכות ו.

78. ואמרת בסי' ד רמז לזה על פי מה שכתב בתשב"ץ-קטן לרבנו שמעון בר-צדוק את רסח והביאו כף-החיים (סופר) או"ח ח ס"ק סג: 4 ציציות שבטלית 8 x 32, מכאן שמצות הציצית שקולה כנגד כל התורה, המתחילה

על דרך המוסר:

יביט האדם על אחרית בגדיו, על בגד התכריכים שהינו יורד עמו אלי-קבר. לא יוכל איש להסתתר מיום הדין ומיום התוכחה. יקח האדם מוסר ומזור לנפשו, ולא יעשה צורכי הגוף עיקר צורכי נשמתו טפלה. ועל ידי זכירת ימי שני חייו הרמוזים בשמונת החוטים (שהינם רמז לשמונים שנות חייו) תהיה לו הכנעה גדולה ל-ה' יתברך ויוכל לנצח את חכם יצר-הרע שהוא פתלתול ועיקש המסית את האדם ומוליכו לגיהנם⁷⁹.

פן נוסף, מבאר לנו בעל ה"עקידת יצחק"⁸⁰ ואומר הבגד הינו כינוי למדותיו של האדם, כמרמוז בקהלת⁸¹ "בכל עת יהיו בגדיך לבנים", מרמזת לנו התכלת שבציצית (אשר היא מיצוע בין הלבן (המפזר ראות העין) לבין השחור (המקבץ וממקד ראות העין)) להיות אדם מאוזן, להתקשר ולהתחבר אל מידת האמצע אשר שוכנת היא בין שני קצוות מידותיו של האדם.

ובאמת כן-כתב הרמב"ם⁸² שהדרך הישרה הינה המידה הבינונית הממוצעת בין שני הקצוות וזוהי דרך החכמים.

מהו סודו של האיוון (סוד המתקלא) אשר הינו כלל כל הסודות, וכלל כל הבריאה והתורה כולה⁸³? מדוע נקודת האמצע היא הטובה והמשובחת ביותר, ואילו כל קיצוניות רעה היא?

במשנת המהר"ל מתבאר יסוד זה באופן עמוק; בורא-עולם לא ברא בעולמו דבר לבטלה, כל כח מכוחות העולם (הטוב והרע) מכון הוא אל מטרה עליונה. כאשר האדם מתנהג בקיצוניות בדבר אחד - אוטומטית שולל הוא את הקיצוניות השניה, שולל הוא את אותה אמת (ולו במקצת) אשר נמצאת בתכונה השניה אשר יצאה גם היא מאת ה'.

האמצעי הינו המשובח משום שהוא חובק בזרועותיו את כל הזרמים והגוונים, ובכך מדמה האדם אל יצור⁸⁴. גישה זו מכונה אצל המהר"ל "פשיטות" (דבר שאינו מתפשט לצדדים) או ישר. לכן עם ישראל נקרא "ישורון", וכן ישראל - "ישר אל" זוהי מדרת האמצע⁸⁵.

באות ב ("בראשית") ומסיימת באות ל ("ישראל"), ורחמנא לבא בעי.

79. עפ"י שו"ת הרשב"א ח"ו סימן תקלח, אדרת אליהו לבעל הבא"ח זיע"א פרשת שלח טו לב, רוח חיים על פרקי אבות ג א, שפת-אמת שלח שנת תרמ"ג.

80. פרשת שלח שער 77.

81. קהלת ט ח.

82. הלכות דעות א ד, ושנה פרקו בהקדמתו למס' אבות פרק ד.

83. כלשונו של ר' צדוק בדובר-צדק דף מז.

84. מדובר כאן על תכונות הרע, ואין מדברים אלו לשנות שום דבר מסייגי הריחוק ממנו.

על דרך הסוד:

אזהרה: לפני שנמריא בטיסתנו אל-על נחגור את חגורת הבטיחות ונאמר: שאין למעלה בעולמות העליונים שום ענין גשמי ח"ו, אלא כל התיאורים הגשמיים הינם משל על-מנת לסבר את אוזנו, ונתנה לנו רשות לעשות זאת כדברי הפסוק באיוב⁸⁶ "מבשרי אחזה אלוה"⁸⁷.

ב-ה' עצמו אין לנו תפיסה והשגה, אולם אנו יכולים להשיגו דרך הכלים בהם הוא מתבטא.

רבינו, תחזיק חזק אנו ממריאים.

הספירות הן הכלים הבסיסיים בהן מתגלה ה' בעולם, הן מאירות עלינו ומוספרות לנו על ה'⁸⁸. ברובד הכתר - ההוי"ה כלולה עדיין באלוקות, ורק מן החכמה והלאה (חכמה דאצילות) מתחילה היא לצאת, כדברי הפסוק בתהילים⁸⁹ "כולם בחכמה עשית"⁹⁰. ספירת החכמה היא נקודת ההשקפה והמפגש בין העולם לבין מקורו ושורשו. היא ראשית ומקור כל החיות בנבראים. דהיינו, החכמה הינה הפוטנציאל של כח מהויות ההוי"ה, הכל נגלם שם בכח, כמו טפת הזרע של האב שבה כלולים בכח כל פרטי הוולד. אך עדיין לא ניתן לעמוד על טיבו של הולד ופרטיו אלא רק בספירת המלכות (מלכות דאצילות) נהפך הבכח לפועל, המחשבה תהפוך למעשה.

על הפסוק במשלי⁹¹ "ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה" מלמדנו הזוהר הקדוש⁹²: "אבא (חכמה) יסד ברתא (מלכות)"⁹³.

כדי לעמוד על יחסי החכמה והמלכות (חכמה עילאה וחכמה תתאה) נתבונן בתהליך ההתהוות של כל דבר, הן בגשם והן ברוח, הרמוז בשם הוי"ה ברוך הוא.

85. ראה לדוגמא בגור-אריה למהר"ל בראשית מט כד, ויש להאריך בסוד נקודת האמצע, ואכמ"ל.

86. איוב יט כו.

87. ראה שומר-אמונים-הקדמון ויכוח א אות כה-כו.

88. החושב שהספירות פועלות בלי כח האין-סוף - זוהי כפירה ח"ו (עפי" שומר-אמונים-הקדמון וכוח א אות טט-עא).

89. תהילים קד כד.

90. "אורייתא - מחכמה נפקת" (זוהר הקדוש חלק ב סב). - היינו שבתורה הלביש ה' את רצונו וחכמתו (ראה שבת קכ. "אנא נפשי כתיבת יהבית", ראה תניא קדישא ליקוטי אמרים פרק מז), ובה הסתכל וברא את העולם (בראשית רבה א א, זוהר הקדוש תרומה קסא, וראה תרגום ירושלמי בראשית א א).

91. משלי משלי ג יט.

92. חלק ג רנח. וכן בתקוני זוהר תקון כא סא.

סודם של ארבעת שלבי התהליך מכונים בחסידות "צמצום", "התפשטות", "המשכה", "התפשטות":

1. ראשית כל ההתהוות מאור ה' היא **צמצום** האור, על-מנת שיוכל הנברא לעמוד בפני עצמו ולא יתבטל לאור המקורי. צמצום זה הינו סוד האות י': נקודה בעלמא, שטרם לבשה צורה כל שהיא, היא השורש לכל מה שהתהווה אחריה, ממנה הכל נובע ובה הוא גנוז גם עתה (כמו טפת זרע).

2. המשכה של נקודה ראשונית זו היא **ההתפשטות**, הטפה שורה בעיבור ברחם האם, ושם היא מקבלת מימדים של אורך ורוחב. יוצאת היא מההעלמה אל הגילוי, לאט-לאט מתבררים הפרטים הרבים שהיו גנוזים בה. זהו סודה של האות ה' הראשונה שבשם הוי"ה.

3. לאחר שנשלמה התפתחות הולד ברחם אמו, צריך להיות שלב של לידה, שלב של יציאה לפועל. לידה זו מכונה **המשכה**, סוד האות ו' המשתלשלת מלמעלה למטה, מוציאה היא אל הפועל את מה שקדם לה.

4. השלב העיקרי בהתהוות הוא כמובן השלב הסופי, **ההתפשטות** האחרונה, סוד האות ה' האחרונה שבשם ה'. כשנולד התינוק, אף על פי שהוא שלם באבריו וכוחות נפשו, הוא חוזר לזמנות, לנקודה הראשונית שבבסיסו (האות י'). הכל גנוז וטמון בו בתכלית ההעלם, איש אינו יכול לנחש מה יעלה בגורלו, כיצד יגדל ויתפתח. חיוו כולם הם השלב האחרון והמכריע שבהתהוותו, השלב בו הוא צועד אל תכליתו, להגשים את המטרה שבשבילה הוא נברא (מתוך ההוי"ה המתקמת בכתיבת השם, אפשר להיזכר במקורה הנעלם - בנקודה שהיא למעלה מתהליך ההתהוות - קוצו של י' הפונה למעלה אל האין⁹⁴).

אתה הראת לדעת שהחכמה קשורה היא בקשר הדוק עם המלכות, ל"ב נתיבותיה של החכמה (רמז ל-ל"ב חוטי הציצית) מאירים הם במלכות דאצילות, היא כנסת ישראל, מאירים הם אל הכלה המעוטפת וכלולה מ-ל"ב נתיבות אלו⁹⁵.

ולכן נצטוונו אנו בעטיפת הטלית ב-32 חוטים, משום שנאמר⁹⁶ "והלכת בדרכיו"⁹⁷

93. וזהו סוד מה שאמרו חז"ל בנידה לא. איש מזריע תחילה - יולדת נקבה.

94. על-פי ספרו של מו"ר הרב יצחק גינבורג שליט"א מבוא לקבלת האר"י עמוד רלו-רלט, וראה "קדושת לוי" לסנגור-של-ישראל ר' יצחק לוי מברדיטשוב זיע"א. סוף פרשת תרומה.

95. כותב הזוה"ק בפרשת שלח קעה: (על פי פירוש הסולם): "תכלת זו מלכות תכלית הכל, כי תקונה היא תכלית כל העולמות כולם, ארבעת חוטי הציצית כנגד ארבעת רוחות העולם, שעליהם שולטת המלכות שהיא הלב של כל עולם הזה, ותלויה היא בלב העליון (ו"א - שנותן לה חיות), והכל תלוי בחיות היוצא מ-ל"ב נתיבות חכמה.

96. דברים כח ט.

וכדי שלא יפריד האדם בין הציצית והתכלת (בין השורש לגילוי) ויקצץ בנטיעות ח"ו, על כן הזהירה אותנו התורה "ולא תתורו אחרי לבבכם"⁹⁸ ודרשו חז"ל⁹⁹ זו מינות. היינו, אל תחשוב בלבך שיש שניות באלוקות ח"ו, אלא הכל יחוד שלם¹⁰⁰.

ובאמת זה היה חטאו של קורח שרצה לקצץ בנטיעות בשאלתו למשה¹⁰¹ "טלית שכולה תכלת מהו שתהא פטורה מן הציצית?", וכוונתו היתה שהנהגת העולם הינה על-פי ספירת המלכות בלבד (סוד התכלת), וענה לו משה שחייבת בציצית, היינו שצריך ליחד המלכות עם הספירות שמעליה¹⁰².

על-מנת לטעום ולו במקצת מדברי האר"י הקדוש בעניין, נקדים ונאמר: איתא בגמרא¹⁰³ דרש ר' שמלאי "למה הולד דומה במעי אמו? לפנקס שמקופל ומונח: ידיו על שני אצבעיו, שני אציליו על שתי ארכובותיו, ושני עקביו על שתי עגבותיו, וראשו מונח לו בין ברכיו... וכיוון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום (פיו) ונסתם הפתוח (הטבור)..."

בחסידות הסבירו זאת לעניין פרצוף ז"א (זעיר אנפין). באופן כללי ביותר (רק לשם הבנת דברי האר"י) נאמר, ש'פרצוף ז"א' נקרא בשמו, משום שכאשר התפתח מתוך נקודתו הראשונית - התפתחו בו רק שש ספירות (מידות): חג"ת נה"י (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד). במצב ראשוני זה היה פרצוף ז"א בבחינת "קטנות", מונהג ע"י מידותיו - רצונות ודחפים שונים ואף מנוגדים. נעדר הוא הנהגה שכלית השייכת לספירות החב"ד (חכמה, בינה, דעת). בהמשך גידולו נשלם בנין ז"א והוא מגיע ל"מוחין דגדלות". את המוחין שלו הוא מצמיח מתוך עצמו תוך שהוא מקבל תוספת והשלמה מלמעלה.

פרצוף ז"א עובר שלשה שלבים הנקראים: עיבור, יניקה, מוחין, אלו הם גם השלבים בתהליך התבגרותו של הילד.

97. וראה בעל-הטורים במדבר טו לח.

98. במדבר טו לט.

99. ברכות יב.

100. על פי רבנו בחיי במדבר טו לח, רמב"ן במדבר טו לט, וראה עוד כתבי הרמב"ן חלק ב על שיר-השירים פרק ד פסוק יא, תולעת יעקב לר"מ גבאי זיע"א - סוד הציצית.

101. במדבר רבה קרח יח ג.

102. מגיד-מישרים למרן הבית-יוסף זיע"א פרשת שלח, וראה תקוני זוהר תקן סט דף קי; (וראה את משל ספר הבהיר הוצאת מוסד הרב קוק אות צב-צג, הובא גם בזה"ק חלק ג השמטות שא.., וכן בספר הקנה עניין מצות ציצית וקשירתו ועטיפת ציצית והנחת תפילין, וראה ביאור המשל בספר מצודת דוד, טעמי המצוות להרב"ז מצוח פד) ולחבת הקיצור, לא אכתוב לך את הקשר בין הציצית ל-ארבע חיות הקודש, ולך נא ראה מה שכתב בזה רבנו בחיי (במדבר טו לח) ומשם בארה.

בשלב הראשון כאשר הילד מונח ברחם אמו (כדמיון פרצוף ז"א ב'אמא עילאה') אין אנו רואים ממנו אלא את רגליו ש"ראשו טמון בתוכם" - זהו מצב של עיבור בו כל הפנימיות הרוחנית של הילד (הרבדים העליונים שבנפשו) טמונים בהעלם ומקופלים בין רגליו, המייצגים את כוחות ה-נה"י - הטבעיים והבהמיים - הרובד הבסיסי ביותר של החיים המתבטא בעיבור.

בשלב היניקה מניקה האם את בנה, מגדלת היא אותו, מחזקת ובונה את אבריו. משתחרר הוא אט-אט מהתלות באמו, מתגלים בו כוחות חדשים, כוחות המבטאים את היותו אדם עצמאי, בעל רצונות משלו. אלו הן המדות שבלב (חג"ת) היוצאות מהעלמן ומתחילות להשמיע את קולן.

בשלב זה חשוב להדגיש שעדיין אין לילד דעה עצמאית משלו, שכן כל רגשותיו ורצונותיו יונקים מהסביבה בה הוא גדל. שני שלבים אלו מכונים כאחד בשם "מוחין דקטנות", כי בשניהם אין לילד עדיין מוחין משל עצמו, אלא מדות בלבד.

השלב האחרון שבתהליך ההתבגרות הלוקח את רוב זמן הגדילה ובעצם מתפרס הוא על פני החיים כולם מכונה בשם "מוחין דגדלות", אלו הם אינם סתם כוחות של שכל בלבד. כשאנו אומרים שהילד קבל מוחין הכוונה היא שנכנסים בו כוחות שהם מעבר למציאות הרגילה של בן אנוש, אלו כוחות הנושאים בחובם את הגילוי האלוקי, את יכולתם הסגוליות של ישראל להתקשר עם מה שלמעלה מהם¹⁰⁴.

פרצוף ז"א הינו השורש הרוחני לכל עניני עולם הזה, ועיקר הנהגת העולם-הזה בששת אלפי שניו - הינה על ידי פרצוף ז"א¹⁰⁵. עניינו של פרצוף ז"א הוא הנהגת המשפט, הנהגה על פי שכר-ועונש: אדם שעושה טוב - יקבל טוב, אדם שעושה רע - יקבל רע (זוהי הנהגת חד"ר: חסד, דין רחמים).

אולם אם חס-ושלום בני האדם יבחרו ברע ולא בטוב, ואז על ידי כך העולם לא ימלא את יעודו - אזי יתערבו ב-ז"א הנהגות עליונות יותר, הנהגות של רחמים גדולים, כדי שהעולם יתקיים למרות שאין לו זכות קיום.

ניתן לומר בקיצור שמדת המשפט פועלת כפי מעשנו, ובתוכה פועלת (בנסתר)

103. נדה ל:.

104. על פי מבוא לקבלת האר"י עמוד ערה, רחצ-רצט, וראה שם בהרחבה מרובה בכל סימן ו, ודו"ק כי קיצרנו.

מדת טובו יתברך (הנהגת היחוד), המביאה את כל המציאות לשלמות אף שאיננו זכאים¹⁰⁶.

בני אהובי, עד כאן הייתה ההקדמה ועכשיו בעזר ה' ניגש לדברי האר"י זיע"א.

כותב האריז"ל בשער הכוונות¹⁰⁷ טלית גדול הינו בחינת אור מקיף (ישר = יחידה) של ז"א כשהוא ביניקה (יצירה דגדלות), טלית קטן הינו בחינת אור מקיף (ישר = יחידה) של ז"א כשהוא בעיבור (יצירה דקטנות). ציציות הטלית גדול/קטן הן בחינת אור מקיף חוזר (= פנימי = חיה), טלית גדול - דיניקה, טלית קטן - דעיבור. עוד כותב לנו מורנו הרב חיים ויטאל בשם האר"י ז"ל¹⁰⁸: "גם הטלית קטן היה לובשו למטה משאר מלבושיו על גבי חלוקו, שלא כאותם המתיהרים ללבושו על כל בגדיו, וטעות גדול הוא בידם - היפך האמת"¹⁰⁹.

את דברי רבנו האר"י זיע"א מסביר לנו המקובל האלוני **חכם עובדיה הראיה** ע"ה בספרו שו"ת ישכיל עבדי¹¹⁰: "טלית קטן הוא רומז לבחינת עיבור ז"א, דהיינו להביא מוחין דעיבור כמו בזמן שהעובר מונח בבטן אמו, כאשר ראשו מונח בין ברכיו וגופו מקופל על רגליו (תלת גו תלת - שלושת חלקי גופו שהם שתי ידי וגופו מונחים על שני שוקיו וברית קודש), וכמו שהעובר במעי אמו נעלם הוא מעיני כל רואה, כן טלית קטן שהיא אותה בחינה של עיבור צריכה להיות תחת הבגדים, ועיקר הרמז היינו בחוטי הציצית (כנפי הציציות), ולכן הם צריכים להיות מכוסים מעיני כל רואה"¹¹¹, וכמו שהעובר יוצא ממעי אמו - גופו מתפשט ונראה לעיני כל (שלב היניקה), כך הטלית גדול צריך להיראות לעין כל. והפסוק "וראיתם אותו מדבר על טלית גדול ולא על טלית קטן"¹¹²! ואדרבה, אומר הרב ב"ישכיל

105. ראה "קלח" פתחי חכמה" פתח קטו.

106. על פי הרמח"ל זיע"א בדעת-תבונות סימן מח-נו, וראה ביתר פירוט ורחבה בספר הכללים להרמח"ל כללים ראשונים סימן כג. וכבר ידעת את דבר הפסוק בתהילים (סח לה) "תנו עוז לאלוקים על ישראל גאווותו" - שכביכול ז"ל, שהם תפארת ומלכות, צריכים עוז, כח וסיוע מן מעשה ישראל בתחתונים, כי עוונותינו מפילים כביכול את המלכות, וחכיותנו מעלות אותה (ראה "עוד יוסף חי", וראה יח' ע"פ האר"י ז"ל), לכן בני, הזהר לבד תחטא ח"ו, כי כל העולמות כולם תלויים במעשיך (ראה לדוגמא דעת תבונות סימן קכד-קכו), הכל תלוי בך חבר, הנה חזק אל תשבר. אל תתן לעצבות בך לפגוע, היה חזק והתגבר (מתוך שירו של בעז שרעבי).

107. דרושי הציצית דרוש א, וראה "יפה שעה" שם, וכן בדרוש ב שם.

108. שם דרוש ו.

109. על ענין חוטי הציצית שהם בחינת 'שערות דמוחין' דאר"א שב-ז"א המאירים לנוקבא - ראה "דרך מצוותיך" לצמח-צדק זיע"א מצות ציצית, וראה עוד בסדר תפילות מכל השנה לאדמו"ר הזקן זיע"א שער הציצית. וראה לקוטי תורה שלו בפרשת שלח.

110. חלק ח אר"ח סימן ב, וראה שם בחלק ו השמטות אר"ח סימן ב.

111. "ולא כמו שהבינו שדברי האר"י ז"ל הם רק על הבגד שבו תלויים הציציות ולא על הכנפות של בגדי הציצית - שזה טעות גמורה".

112. ובאמת כן-כתב בתרגום יונתן בן עוזיאל (במדרש טו לט): "ותחמין יתיה בזמן דאתון מתעטפין בהון בימאמא - הרי מפורש מדבריו ש"וראיתם אותו" קאי על טלית גדול. ובסיעתא-דשמיא כן מצאתי במפורש

עבדי¹¹³ "תפול התימה על מנהג אחינו האשכנזים שעושים היפך האמת"¹¹⁴. ולא אכחד כי כתב מרן השו"ע¹¹⁵ עיקר מצוות טלית קטן ללבושו על בגדיו שתמיד יראהו ויזכור מצוותיו, אולם קיימא לן דאילו ידע מרן דברי האר"י ז"ל היה חוזר בו¹¹⁶. ועוד, דעתו של מרן לא מוכחת בזה¹¹⁷.

5. בממלכת התכלת והלבן

המלה תכלת באה מן השורש "כלה" לשון "כיליון"¹¹⁸, וכן היא גם מלשון "תכלית" (סוף). ובאמת צריכים אנו לדעת את סודם של הצבעים שכל מה שנוטה יותר לצבע של חושך, דהיינו שיש בו הגבלה והסתרה, רומז הוא להסתרה אור (כחומר הגורם להסתרה אור), וכל צבע הנוטה יותר ללבן מורה על אור שהוא חסד ורחמים (כרוח). ובאמת צבע התכלת כולל הכל הוא, וככל שהוא מתרחק יותר משורשו - כך כהה מראיתו עד לגוון השחורות¹¹⁹.

וזה מה שכותב הזוה"ק¹²⁰ (תרגום חופשי): כאשר מסתכל האדם להווא רקיע מרחוק דומה לתכלת, מתקרב יותר - דומה לאדום, מתקרב יותר - דומה לירוק, מתקרב יותר - דומה ללבן שאין לבן בעולם כמוהו. ולזה רמז הרמב"ן¹²¹ בדבריו שהתכלת רומזת היא למדה הכוללת הכל והיא תכלית הכל (היינו ספירת המלכות). ובאמת כל המראות שבעולם כאשר יתרחקו מן העין יהיה המראה שלהם כמראה התכלת. אולם דע, שאין בעולמות העליונים שום גוון ושום מראה של צבע, אלא כל הצבעים והגוונים היום רמז וריטוי לדרגת הנהגת ה' בעולם. בספר "עץ הדעת טוב" למורנו הרב חיים ויטאל זיע"א בפרשת שלח ד"ה "דבר אל בני ישראל" ש"ראיתם אותו" קאי על טלית גדול, וטלית קטן מתחת ללבושו בסתר כנודע בדרך הקבלה.

113. חלק ה או"ח סימן ג.

114. וראה מה שכתב שם בחלק ה או"ח סימן יז אות י (להשיג על מה שכתב המשנה ברורה (באו"ח ח ס"ק כה-כו), שאפשר לחלק בדברי האר"י ולאמר שהטלית עצמה צריכה להיות מתחת לבגד, אך הציציות יכולות להיות בחוץ). "האם אפשר לומר בעובר חלק בפנים וחלק בחוץ? זה טעות לחלק כך, לכן מנהג הספרדים הוא העיקר". וראה באריכות בשו"ת יצחק ירנן (ברדא) חלק א סימנים טו-טז, וראה שם במילואים לסימן טו ממה שתמה בזה על המקובל הרב יעקב הלל שליט"א, וראה באריכות בעניין הוצאת הציצית והנפקא מינה מזה בילקוט יוסף (החדש) סימן ח הלכות ציצית סעיפים מא-מח. וכבר אני הקטן כתבתי בס"ד בימי חורפי תשובה בזה נמצאת בכת"י ועוד חן למועד, ואם בינה שמעה זאת.

115. או"ח סימן ח סעיף יא.

116. על פי החיד"א בברכי יוסף או"ח מו ס"ק יא, טוב עין סימן ז, ארץ החיים (סיתרון) כלל יג. שו"ת יצחק ירנן חלק א יו"ד סימנים יג-יד ואכמ"ל.

117. וזה לשון הבית-יוסף (או"ח סימן כג): "ואיכא לעיוני בטלית קטן שאדם לובש מתחת למדיו (בגדיו)", ויש עוד ראיות ואין כאן מקום להאריך, וראה במקורות שנוכרי לעיל. ואף הרמ"א סבירא ליה שטלית קטן צריכה להיות מתחת לבגדיו כדמוכח ממה שכתב באו"ח סימן יג אות ג וזה לשונו: "ואפילו טלית קטן שחת בגדיו".

118. כמו "עשו כלה" בראשית יח כא.

119. לכן כותב רש"י במדבר טו מא שפתיל התכלת, על שם שייכול בכורות, ותרגום של שייכול - "תכלא"... וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב.

120. שלח קסה.

121. במדבר טו לח.

על כן אומר לנו האר"י הקדוש¹²² **שהתכלת היא בספירת המלכות**¹²³. ממשיך רבנו האריז"ל ואומר "ומה שתראה שיש בוזה"ק מאמרים חלוקים בעניין התכלת (אם היא דין או חסד ורחמים), דע לך שכולם אמת"¹²⁴. אתה הראת לדעת שצבע הלבן הינו כולל את כל הצבעים כולם מבחינת שורשם ומדותם (כתר) וצבע התכלת לאחר השלתשלותו מגיע עד לספירת המלכות¹²⁵.

האדמו"ר מרוז'ין בספרו "עין התכלת" (פרט ג - עיי"ש באריכות) כותב לנו שהתכלת והלבן מורים על שתי צורות הנהגה בעולם:

לבן - הנהגה שה' יתברך מנהיגנו אף בזמן ההסתגר והוא לבדו פועל בלי התערורות שלנו¹²⁶.

תכלת - מורה לנו על אתערותא דלתתא - להאיר במקומות החשוכים ביותר בעולם, להכיר שגם ההסתגר נברא מאת ה'.

זהו תפקידנו להמתיק את התכלת המורה על חושך ודין, ולהופכה לאור בהיר. ותפקיד נשגב זה יכולים אנו לעשות על ידי הסתכלותנו בציצית, ובעת ההסתכלות בה יכוון האדם במחשבתו כאילו יש בה חוט של תכלת¹²⁷.

מעניין הדבר שהצבע היסודי במקדש הוא צבע התכלת.

מדוע הדבר כך? מסביר הרמ"ע מפאנו¹²⁸: שתחת התכלת (מלכות) ישנם קליפות היונקים ממנה את חיותם, בגלל זה הם "מרוצים" ממנה ואינם פוגעים בשום מקום שהיא נמצאת¹²⁹. ומשום כך צוותה התורה שבכל מקום שבקדושה יהיה תכלת,

122. שער הכוונות דרושי הציצית דרוש ד.

123. וכן הוא בשמות רבה מט ב "תכלת זו כנסת ישראל". וכן כתב רבנו (רבי נחמן) בליקוטי מוהר"ן חלק א תורה מט אות ז "תכלת בחינת כלה". ובוזה"ק (חלק ג לג). כתב תכלת זו שכינה (וראה עוד זזה"ק בראשית נא, שלח קעה); והכל עניין אחד.

124. "כי התכלת בג' מקומות היא בחינת המלכות שבחכמה דאמא הנקראת בתחילה בינה דאבא" (וראה ספר הפליאה ד"ה הספירה השניה).

125. דרך אגב כללות כל הצבעים מבחינת המציאות על ידי ערבובם יחד יוצרת את הצבע חום-שחור (ראה סוד ה' ליראיו למור"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א סוד הגוונים עמ' קד-קז, וראה מה שכתב בליקוטי הלכות מאבד ממון חבירו הלכה ב אות ח).

126. (הנהגה זו נקראת הנהגת עתיקא וכשמאיר אור זה נתבטלו פעולות האדם).

127. על פי פרי-עץ-חיים שער הציצית פרק ו, ברכי-יוסף או"ח כד א, בן-איש-חי שנה א נח יז, כף-החיים (סופר) או"ח כד י-יא, וראה מה שכתב בזה בספר הקדוש "קדושת לוי" בדרוש לפורים על הפסוק "שושנת יעקב" (בפירושו השני שם).

128. במאמר צבאות-ה' חלק ב אות יז (ומקורו טהור - מוזה"ק שלח קסג), וראה שער מאמרי רשב"י על הוזהר חנ"ל).

129. לכן, צדיק, כאשר הנך הולך לעיה"ק צפת תובב"א, שים נא את לבך שהרבה מקומות שמה (בעיר

כגון בגדי הכהן הגדול, כיסויי כלי המקדש, הפרוכת... ומסיים שם הרמ"ע "ועכשיו שאין לנו תכלת הקב"ה בעצמו מגן עלינו"¹³⁰.

הנצי"ב¹³¹ מבאר לנו באור חדש את התכלת והלבן:

עם ישראל, אומר הנצי"ב, מורכב מאנשי רוח (חוט התכלת) ומאנשי מעשה (חוטי לבן), איש הרוח לא יצא ידי חובתו אם לא יקיים את המצוות המעשיות, וכדברי חז"ל¹³² גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה. ומאידך, איש המעשה - אסור לו לשקוע רק בחיי המעשה, עליו להקדיש זמן על מנת לקבוע עיתים לתורה ולתפילה. איש המעשה (חוטי הלבן) חייב לפתול את עצמו בפתיל תכלת ולשאת עיניו השמימה, ואיש הרוח (חוט התכלת) חייב להתפתל סביב החוטים הלבנים ולרדת כביכול ברמתו הרוחנית על מנת להקדיש זמן גם לחיי המעשה.

לבל נשכח את הרש"י הירש¹³³ שמפרש בנדרן דידן ואומר: כאשר קרן האור נשברת - רואים אנו את שבעת צבעי-הקשת, כאשר בסוף צבעי הקשת נמצא התכלת. קרן אור התכלת אינה מגיעה לקיצה כאשר היא נעלמת מנגד עינינו, אלא פועלת היא הלאה במקום נעלם, וכך רואים אנו את העולם רק עד תכלת השמים, ומה שנמצא מעבר לזה - נעלם מעינינו. זהו צבע התכלה (הגבול) של אופקנו. לכן הצבע היסודי במקדש היה התכלת, לרמז לנו שהתורה (אשר המשכן מסמל אותה) אינה נובעת ממחשבות האדם אלא מאת ה', היא, נתנה היא מעבר לגבול של העולם הנראה לעינינו. לכן אין צבע אחר מסוגל יותר מהתכלת כדי לסמל את היחס המיוחד שבין ה' וישראל.

זוהי שלמותו של האדם המחבר ופותל יחד את תפקידו היהודי (תכלת), עם תפקידו האנושי (לבן - פתוח העולם...).

ולא אכחד ששאלתי את מרן רה"י מו"ר הרב שבתי סבתו שליט"א למה ירמוזן התכלת והלבן, וענה לי (בתוספת נופך הכותב) שהלבן (כתר) והתכלת (מלכות) שבציצית, רומזים הם לשילוב ומיזוג הכלל (לבן) עם הפרט (תכלת), והפרט (תכלת) עם הכלל (לבן).

העתיקה) צבעים הם בצבע התכלת, ולא בכדי.

130. איני חפץ להכנס כאן לשאלת התכלת בימינו, הרוצה להרחיב בנושא יכול לעיין בספר התכלת להגאון הרב מנחם בורשטיין שליט"א, וידועה בזה דעתו של מרן רה"י שליט"א, ודי בהערה זו.

131. ב"העמק דבר" במדבר טו לט-מ, שו"ת משיב דבר חלק א סימן מד.

132. שבת קכו.

133. "המצוות כסמלים" מצוות ציצית בהוצאת מוסד הרב קוק עמ' 89-92, וכן בפירושו לפרשת תרומה כה ג-ח.

אמר הכותב: צריכים אנו לשאוף להגיע למידה של כלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל¹³⁴:

כלל הצריך לפרט - כאשר הכלל העליון עומד כשהוא לבדו, מבלי יכולת למצוא את הדרך כיצד להשקות ולהרוות את העולם כולו על כל פרטיו וגווניו - הרי שחסר הוא כלל זה. על כן הצורך להכניס את הכלל אל כל המבואות הפרטיים והחשובים - צורך הכלל הוא ומרחיב את גבולו.

פרט הצריך לכלל - אולם אי אפשר כלל להתוות מציאות כאשר הפרט עומד לעצמו, כי כל חייו ומציאותו של הפרט הינם מן הכלל¹³⁵.

שאיפתנו היא, לחבר בין הכלל לפרט ובין הפרט לכלל, וזה השילוב האידיאלי בכל התחומים, הן בתחום חייו של האדם הפרטי והן בתחום חיי עם ישראל בארצו¹³⁶.

ואני הקטן האחרון שבעם (כדברי השיר) חשבתי להסביר בס"ד שהלבן והתכלת הינם כנגד פנימיות האדם (לבן) וחיצוניותו (תכלת)¹³⁷. האדם כל חייו צריך לאחד בין שני דברים אלה, בין הפנים (חיצוניות) לבין הפנים¹³⁸, פניו של האדם הם השער לעולמו הפנימי (לפנימיותו), במקום זה נפגשים האור והעור, החומר והרוח, הגוף והנשמה. (וזהו סוד הצלם המחובר בין הגוף לנשמה¹³⁹).

על ידי שיישם האדם את תפקיד זה בכל לבו ויישותו, ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו - יזכור את עין ה' המציצה עליו ותציץ ותפרח פנימיותו האמיתית, ותתגלה בחיצוניותו ויקיים את כל מצוות ה' לבלתי יחטא ויסור צלמו ממנו¹⁴⁰. ובכך הבגד הבוגד יהפוך לבגד מלכות המבטא התנשאות של קדושה של "אני" המרגיש בן מלך.

134. על פי הברייתא של ר' ישמעאל, הובאה בתחילת הספרא.

135. על פי עולת ראייה א' עמ' קפא-קכב.

136. **הוספתי לשאול את רה"י שליט"א:** "כבוד הרב, כיצד על ידי הציצית יזכור האדם את כל מצוות ה'?" וענה לי (בתוספת נופך הכותב): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה ח), כל אדם ואדם מישראל הינו משכן לשכינה (ראה פירוש האלשיך הקדוש שם, וכתב הרב החיד"א בנחל קדומים שם: "ישתדל האדם למוד את עצמו כאילו הוא מקדש בעצמו ויכין את כלי המקדש (איבריו) שיהיה ראוי לשרות בו השכינה"). מרמזת לנו הציצית בארבע כנפותיה לארבע המחנות שהיו סביב המשכן: שלשה שבטים שבכל מחנה הינם כנגד שלשה חוטי הלבן, וענן הכבוד השוכן בקרבם הינו כנגד חוט התכלת, ובוה יזכור האדם את כל מצוות ה' ולא יעבור על מצוותיו לבלתי יטמא מקדש ה' השוכן בקרבו".

137. באופן שונה מספר החינוך (שפר) שכתב שהלבן רומז לגוף והתכלת לנשמה, ויש ליישב ודו"ק.

138. ראה ליקוטי תורה לאדמו"ר הזקן שלח דף מא ע"ד.

139. ראה רמח"ל דעת תבונות אות פו וראה מהר"ל דרך החיים עמ' קמד.

140. ראה דרשות המהר"ל עמ' עא ויש להאריך בסוד הצלם כמבואר בכתבי האריז"ל, ולקצר אמרנו.

6. בסוד העין והלב

“ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם”¹⁴¹ דורשת הגמרא בירושלמי¹⁴² שהעין והלב הינם שני סרסורים¹⁴³ של החטא¹⁴⁴. **הלב והעין הינם שורש גדול לקרבה אל אלוקים או ח"ו להתרחק ממנו** (וואו, כמה שזה נכון...) הלב יוצר משאלות והעיניים מחפשות את הדברים שיש בהם כדי לספק את משאלות אלו.

נתמקד בעין אשר משמעות ראייתה ודרך פעולתה מתבארת באופן עמוק בדברי הרמח"ל בספרו “אדיר במרום” על האידרא רבא¹⁴⁵: נסכם את דבריו ונאמר שנשמתו של האדם כוללת היא את כל המציאות בצורה גולמית. כאשר האדם רואה, הרי הנשמה שולחת קווי אורה מן העין אל הדבר הנראה, והקווים שבים אל העין, העין קולטת כמובן את הצד הגשמי בלבד, וכך האדם הרואה¹⁴⁶.

הראיה היא גילוי של הדברים הקיימים בנשמה, ולולא כלול דבר זה בנשמה בצורה גולמית - אין משמעות לראיתו על ידי העין. **הראיה איננה מסתכמת רק בצורה טכנית במפגש גלי האור עם העין, אלא היא בעצם מפגש של המציאות עם נשמתו של האדם, ויציאת הדברים הכלולים בנשמה אל הפועל מתוך המפגש עם המציאות.** הרמח"ל (שם עמ' ערה) כותב, כי הראיה מתחילה בבקיעת הנשמה דרך העין כלפי המציאות. מכאן נלמד, שהראיה יכולה לפעול על המציאות, שהרי האדם שולח קווים מנשמתו אל העולם¹⁴⁷.

אנו חשים על בשרנו את אנרגיית העין כאשר לדוגמה מישהו מביט בנו כשגבנו מופנה אליו, ופתאום ‘הופ’ - אנו מסובבים את ראשו לראות מיהו זה ואיזהו אשר הביט בנו¹⁴⁸.

141. במדבר טו לט.

142. ברכות א ד.

143. סרסור פירושו מותוך, סוכן המזמין יחד את המוכר ואת הקונה לשם עסק - על פי מילון אבן שושן ערך סרסור.

144. במדרש רבה (במדבר יז ו) נאמר שהם סרסורים לגוף ומוזנים את כל הדגוף.

145. ראה באריכות שם עמ' רעג-רפד.

146. וכעין זה כתב הרמח"ל שם בעמ' ככו, שענין ההסתכלות הוא התדבקות הרואה בדבר הנראה, עיי"ש.

147. ובין-תבין את עניין עין הרע ועין טובה - שהסתכלות חיובית על העולם יוצרת אנרגיה חיובית, והסתכלות שלילית יוצרת אנרגיה שלילית (ראה תקנת השבין פרק ו אות נט).

148. על כחה של העין לך נא ראה ב"עץ חיים" לרבנו האריז"ל היכל נקודים שער ח, שער דרושי הנקודות פרק א, שבת-היענה על ידי הסתכלותה בביצתה - גורמת לבקיעתה!!! פלאי פלאות.

למדנו אם כן, על כוחה והשפעתה של ראיית העין, על כן יסתכל האדם בדברים חיוביים, וכדברי הנביא ישעיה¹⁴⁹ "והיו עיניך רואות את מורירך" ודורשים חז"ל¹⁵⁰ את פסוק זה על ראיית פני הצדיק¹⁵¹, ע"כ אומר לנו ר' נחמן מברסלב (אשרינו שזכינו להתקרב לרבינו) שע"י ההסתכלות בלבד בפניו של הצדיק יכולים לחזור למוטב, ומועיל מאד לקדושה¹⁵². וע"י הסתכלות זו מתקן הוא את מה שפגם בעיניו¹⁵³.

גדולה היא ההסתכלות בציצית עד כדי כך שכותב הסמ"ק (מצוה כח) שיש מצות עשה להסתכל בציצית, שנאמר¹⁵⁴ "וראיתם אותו"¹⁵⁵, וכתב מרן בשו"ע¹⁵⁶ שיש שנוהגים להסתכל בציצית כשמגיע ל"וראיתם אותו" וליתן אותו על העיניים, ומנהג יפה הוא וחיובי מצוה¹⁵⁷.

7. הציצית והחטא

הציצית שומרת על האדם שלא יחטא, וכך מובא בגמרא (מנחות מד.) "מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות הציצית, שמע אותו אדם שיש זונה בכרכי הים שנטולת ד' מאות זוז בשכרה, שיגר לה וקבע לה זמן... הציעה לפניו שבע מיטות, שש של כסף ואחת של זהב... עלתה וישבה ע"ג המיטה העליונה כשהיא ערומה

149. ישעיה ל ב.

150. עירובין יג.

151. פשט הפסוק מדבר על ה' (ראה רש"י שם), אולם כבר ידועה דרשת חז"ל (ירושלמי עירובין ה, א) שהמקביל פני רבו כמקביל פני השכינה, וראה מה שכתב בזה בשו"ת הרדב"ז ח"ג שאלה תעג.

152. ליקוטי מוהר"ן ח"ב תורה עה, וראה ח"א תורה ד אות ח, ספר המידות ערך צדיק ח"א אות ו, וכ"כ ר' חיים פלאג'י זיע"א בספרו נפש חיים מערת ה-ר', ערך ראייה אות א, שע"י ראיית פני הצדיק זוכה האדם לקבל קדושה בנפשו, ועי' עוד בפלא יועץ ערך 'ראיה', מדבר קדמות להחיד"א מערכת ה-צ סימן ט, ערך 'ציור'.

153. ע"פ ראשית חכמה שער הקדושה פ"ח אות יז.

(בענין ההבדל בין הסתכלות לראיה, ראה באוצר הפוסקים אה"ע סי' כא ט"ק יט אות א, שו"ת עולת יצחק (רצאבי) ח"ב אה"ע סי' רלד-רלה, שו"ת יביע-אומר ח"ו או"ח סי' יג אות ג, וראה מש"כ בזה הרי"ח הטוב זיע"א בשו"ת תורה לשמה סי' שצד, לגבי אדם המוכרח בעל-כורחו לדבר עם אשת איש אשר היא יפה מאד ומקושטת, וצריך הוא להביט בפניה, כתב הרב שם שאם אינו מתכוון ליהנות מיופיה והיה מעדיף שתלך ממנו - שרי להביט בפניה, ואפילו שבעל-כורחו נהנה מראייתה, עיי"ש).

154. במדבר טו לט.

155. וכן כתב הרשב"ץ בזהיר הרקיע אות כ עשה יח, שהראיה מצוה בפני-עצמה היא, וכן כתב בספר חרדים מצוות-עשה מן התורה פרק י אות א, שלא כשו"ת הריב"ש (תפן) שכתב שאין זו מצוה בפני-עצמה.

156. או"ח סי' כד סעי' א.

157. א. ונעם הסתכלות זו, אומר בעל "הכתב והקבלה" (במדבר טו לט) תועיל לו להצילו כל היום מכל חטא ועון, ולקמן בעיה עוד יבואר בזה.

157. ב. וכתב מרן הבא"ח זיע"א (בן איש חי הלכות, שנה א' פרשת וארא אות כב), וז"ל: כשיאמר "וראיתם אותו" יסתכל בציציות שבידו 2 פעמים בזו אחר זו, ואחר כל פעם יעבירם ע"ג עיניו. וכעת שמסתכל בהם יכוון: מספר עין הוא 5 הויות (בגימטריה קל) וינשקם אח"כ. וכן באומרו "ואחרי עניכם" יעבירם ע"ג עיניו וינשקם ויש סוד בדבר זה.

157. ג. וראה שו"ת תורה לשמה סימן תנ"ג מה שכתב בזה.

ואף הוא עלה לישיב ערום כנגדה, באו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו¹⁵⁸ נשמט וישב לו ע"ג הקרקע. אמרה לו... "מה מום ראית בי?", אמר לה "העבודה (לשון שבועה) שלא ראיתי אשה יפה כמות, אלא מצוה אחת ציוונו ה' אלקינו וציצית שמה... נדמו עלי (הציציות) כד' עדים" (המעידים על ה'), "לבסוף מספרת הגמרא שנתגירה ונישאה לו בהיתר, ע"ש.

ובכן, כיצד הציצית שומרת על האדם לבלתי יחטא? אומר לנו רבנו יוסף חיים זיע"א בשם האריז"ל, שהציצית הינה בחינת אור מקיף, ואין לך דבר שדוחה את הקליפות כמו אור מקיף, לפי שאין לקליפות יכולת להתאחז ולנק באור המקיף, כי הוא מסמא את עיניהם מרוב אורו העצום¹⁵⁹.

הינך למד מדברים אלו שהציצית הינה כעין שמירה עלינו (אור המקיף וסובב אותנו) לבלתי נחטא, ובין-תבין מה שכתב רבנו האריז"ל זיע"א¹⁶⁰, שצריך האדם להיזהר שלא יסיר הטלית קטן מעליו, לא ביום ולא בלילה, וישכב עמו בלילה ויועיל לו לבטל כוחות החיצונים, וכ"כ החיד"א¹⁶¹, הבן-איש-חי¹⁶² וכה"ח (סופר)¹⁶³. וזוכה האדם ע"י לבישת הציצית וראייתה להתגבר על תאוותיו¹⁶⁴, ולהישמר מפני מחשבות רעות והרהורים רעים¹⁶⁵.

"והוא תועלת גדולה לנשמתו שלא יזדמן חטא על ידו"¹⁶⁷. ואומר לנו הזוה"ק¹⁶⁸

158. דרך אגב, מכאן מוכח שבגד הציצית היה מתחת לבגדיו, וכן ציציותיו היו מכוסות (וכן הוכיח במישור מהר"ח הכהן זיע"א, תלמידו של הרב חיים ויטאל בספרו 'מקור חיים' סימן ח ס"ק יא, וראה יפה ללב אור"ח ח ס"ק כא).

159. עפ"י הקדמת הבא"ח לפרשת בראשית שנה א, וראה שער-הכוונות דרושי אשרי פטום הקטורת ועלינו לשבח דרוש א'.

160. שער הכוונות דרושי הלילה דרוש א, פע"ח שער הציצית סוף פרק א.

161. ברכי-יוסף אור"ח ח ס"ק ז, "קשר גודל" סימן ב אות ב.

162. בראשית שנה א אות ט, פקודי אות י, "עוד-יוסף-חי" פקודי ב.

163. אור"ח כא טו, חו לשוננו: "ועכשיו כל העולם נוהגים כדברי האריז"ל ז"ל, גדולים וקטנים, שלא לפשוט טלית קטן אפילו בלילה כי-אם במרחץ, ועליהם תבוא ברכת טוב.

164. ראה ליקוטי מהר"ן ח"א תורה ז אות ד שהציצית הינה שמירה לניאוף, וכמו שכותב בעל אור המאיר בדרוש לסוכות: "נואף אשה חסר לב" (משלי ו לד), מאין בא לאדם להיות נואף אשה? בגלל שהוא חסר לב, היינו בגלל חיסור לב חוטי הציצית, וזהו משיב השם משמואל (פרשת וירא תרעה) שהציצית הינה כנגד קליפת גילוי עריות.

165. ראה פיתוחי-חותם במדבר טו לח-מ, לסדינא רבינו יעקב אבן-עזרא זיע"א, שכתב ש-ל"ב חוטים יגנו עליו שלא יבוא ללבו מחשבה רעה, וע"י שישתכל בהם לא יבוא לידי ראייה רעה.

166. אחטא לאמא אם לא אומר כאן את דבריו של ר' צדוק הכהן מלובלין ע"ה, שהציצית יש בכוחה לדחות הרהור והדמיון הרע אשר בלב אך לא לעקרו (והשוש עדיין לא נתגלה, מה שא"כ תפילין, שהינם דבקות בקדושה לגמרי), ובהמשך דבריו הנפלאים ראה בצדקת הצדיק אות רכ.

167. לשון שער הכוונות דרוש הציצית דרוש ז, ועיי"ש בכוונות שיש לכון בהסתכלות בציצית (ובאופן כללי נאמר שהכוונה היא לתקן את עולם הנקדים שיצא מעיני א"ק ונשבר, ענין השבירה היה בשם ס"ג ותיקונה בשם מ"ה החדש, וד"ל).

168. ח"ג שלח קפג, וכ"כ הרב חיים פלאגי זיע"א בנפש-חיים מערכת ה-צ ערך ציצית אות כז, וכ"כ החידא זיע"א בדבש לפי מערכת ה-צ אות כז.

שלא תוכל עין הרע להזיק, ויהא ניצול מכל נזק ומשחית¹⁶⁹, ויהא מכוסה מכל המזיקים ומלאכי החבלה¹⁷⁰.

קנצי-למילין אחי היקר¹⁷¹, אומרים לנו חז"ל בירושלמי (ברכות א ב) כל המקיים מצוות ציצית כאילו מקבל פני שכינה, וכן הוא במדרש¹⁷² "יהוא מסתכלים באותה ציצית וכאילו שכינה שרויה ביניהם¹⁷³", זהו סוד הבגד היא השכינה, שהיא לבוש מלכו של עולם¹⁷⁴.

8. רגע לפני פרידה

נשמה, רגע לפני פרידה אספר לך את סיפורו של הגאון מוילנא זיע"א, שבשוכבו על ערש-דוי, טרם החזיר נשמתו הזכה לבוראה, אחז הוא בציציותיו ותוך שהוא ממרר בבכי, אמר: "כמה קשה להיפרד מעולם המעשה הזה, אשר ע"י מצוה קלה כמו ציצית¹⁷⁵ אדם ישר יזכה לחזות פני שכינה, ואילו בעולם הנשמות לא נוכל למצוא כדבר הזה, אפילו אם נקדיש לכך את כל כחותינו¹⁷⁶."

ואם בסיפורים עסקינן¹⁷⁷, אספר לך סיפור שסיפר לנו מו"ר ועט"ר מרן הראש"צ, המקובל האלוף, הגאון הרב מרדכי אליהו שליט"א, וכה סיפר הרב: "מעשה שהיה כך היה: באדם אחד, שבא אלי ואמר לי "כבוד הרב, חשקה נפשי ללכת לקולנוע לראות שם סרטים ושאר מרעין בישין, תאודה זו בוערת בליבי כאש, ולא נותנת לי מנוח, האם הרב מאשר לי ללכת לשם, איני רוצה שיהיה ח"ו חילול השם..." אמרתי לו "תלך בתנאי אחד". "מהו התנאי" שאלני? ענית לו "תשים כיפה גדולה ותלך עם ציציות בחוץ, וכך תיכנס לקולנוע". אמר לי "איך בעיה כבוד הרב, שיחקת אותה, חזק וברוך", ויצא שמח וטוב לב."

169. זוה"ק ויקרא השמטות ש:.

170. כ"כ הרב חיים פלאג'י ע"ה בנפש כל חי מערכת ה-צ' ערך ציצית אות ה, ' וראה רסיו-לילה אות לד' (חבר, אם הינך לפעמים כועס ח"ו, סגולה היא לאחוז בכנף הציצית ולהסתכל בו, ויסור כעס מלבך, כי "כנף" בגימטריה "כעס" (עפ"י כף-החיים (פלאג'י) סימן י' אות ו, וראה כף-החיים (סופר) או"ח סימן כד אות כה).

171. אמר הקורא: ברוך ה', האריך הכותב למעגיתו כאורך הגלות, אבל תיאמת היה שווה לקרוא דברים נפלאים כתב הכותב, חבל שאנו לפני סיום, הייתי 'מת' לקרוא עוד ועוד.

172. ילקוט-שמעוני תהילים תתמא.

173. "כי ההסתכלות בציצית היא ענין גדול, ותקומה של השכינה בגלות" ("קב-הישר" פרק מה).

174. לכן "בגד" בגימטריה 9 שהוא כלול מ-9 נקודות (על-לפי "פרדס-רימונים" לרמ"ק שער כג ערכי הכינויים ערך בגד, וראה שם ערך ציצית).

175. ראה מנחות מד.

176. עליית אליהו הערה קיז, תולדות הפוסקים עמ' כו.

177. וכבר נודע ענין חשיבות סיפורי צדיקים עד כדי כך שכותב לנו ר' נחמן מברסלב שעי' סיפורי מעשיות של צדיקים ממשיכים אורו של משיח בעולם, ודוחה הרבה חושך וצרות מן העולם (ספר המידות ערך משיח) וכבר הארכנו בזה בס"ד במאמר בכתב-יד ועוד חזון למועד.

ואכן באמת אותו אדם הגיע לקולנוע עם כיפה גדולה וציציות בחוץ, עומד הוא בתור לקניית הכרטיס לסרט, והנה מבחין הוא במאות זוגות עיניים הננעצות בו, כאומרות הן לו "מה לאדם דתי עם כיפה גדולה וציציות בחוץ בבית קולנוע?" הא, התבייש אותו אדם ועשה "אחורה פנה קדימה צעד" והלך לו לביתו, ובכך ב"ה ניצל מראיות אסורות, הרהורים רעים... פשוט... כמה גדולה היא ראיתו של הרב שליט"א.

וזהו מה שכותב הרמב"ם¹⁷⁸: 'אמרו חכמים הראשונים (מנחות מג): כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו - מוחזק הוא שלא יחטא, שהרי יש לו מזכירים רבים והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא שנאמר (תהלים לד ח) "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם"'. ע"י שלוש האדם ציצית אף על פי שאינו חייב בה (אינו חייב אם אין לו בגד של ארבע כנפות - ראה מנחות מא). אומר הקב"ה: ככה, אתה עושה מעבר למה שאתה מצווה, אף אני אעשה לך ג'סטה, אשמור עליך ואגן בעדך¹⁷⁹.

9. סוף-דבר הכל נשמע

בני אהובי, סוף דבר הכל נשמע, זוהי הציצית שהינך מברך עליה "להתעטף בציצית"¹⁸⁰ החל מקטנותך¹⁸¹, ומתהלך אתה עימה עד יומך האחרון, ועימה מובל האדם אלי-קבר¹⁸², וזכה אתה לחסות בצילה של השכינה הכוללת מתרי"ג אורותיה¹⁸³, ומסתתר אתה תחת כנפיה.

מתוק, עת הקציר הגיע, הן אמת שיש עוד מה להאריך ולהרחיב כיד ה' הטובה

178. הלכות מזוזה ו יג.

179. ובאמת, שכן כתב מרן השו"ע שיש להיזהר בשלוש מצוות אלו, וז"ל (או"ח כד ו) "גדול עונש המבטל ציצית ועליו נאמר "לא אחז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה" (איוב לח יג), הזהיר במצוות הציצית זוכה ורואה פני שכינה", ובתפילין כתב: (או"ח לו א), "גדול שכר מצות תפילין וכל מי שאינו מניחם הוא בכלל פושעי ישראל בגופם", ובמזוזה כתב (י"ד רפה א), "וצריך להיזהר בה מאוד, וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו, ואם אינו זהיר בה - יתקצרו" ח"ו (וראה מה שכתב בזה בשו"ת "בנין-אב" ח"ב או"ח סימן יא).

180. תכונן ראשי-תבות "לב" שהוא סוד לב, נתיבות חכמה (שער הכוונות דרושי הציצית דרוש ז).

181. קטן היודע להתעטף אביו צריך ליקח לו ציצית לחנכו (שו"ע או"ח יז ג), בן-איש-חי שנה א-לך-לך אות יד.

182. וכבר ידוע שאין המנהג כמון שכתב לקבור את המת בטלית (שו"ע י"ד שנ א) אלא לוקחים את המת עם טלית ולאחר מכן מסירים אותה, ראה בספר "גשר החיים" חלק ב פרק יד, ארץ החיים (סתהון) על השו"ע שם), נתיבי עם י"ד סימן שנב, והטעם שלוקחים אותו בטלית כתב בקונטרס היחיילי בית עולמים פרק ו, שאור מקיף דוחה את הקליפות מהמת.

183. ראה לדוגמה קלח פתחי חכמה פתח יב.

עלינו, ובמקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר (ברכות א ד) אולם מה שהלב חושק הזמן עושק.

אנו תפילה לבורא עולם שיחיש הגאולה וישלח הישועה, ונזכה לראות ולחזות בביאת הגואל ובבנין אריאל, בעגלא ובזמן קריב, אמן כן יהי רצון.

*מאחרי הקלעים, גלגולו של מאמר:

מאמר זה נכתב בס"ד כתשובה לשאלתו של חברנו היקר מאיר הי"ו, אשר סיפר לי שחבריו לפלוגה בצבא (אשר הם אינם שומרי תורה ומצוות) שאלוהו על מצוות הציצית מדוע ולמה... "וידום אהרן". ויחד שנינו ניסינו לרקום מחשבות ולטוות חוטים וב"ה יצא מאמר זה, והיה זה שכרנו.

יהי רצון שיהיו דברי תורה אלו לע"נ סבי היקר והאהוב מלאך ה' צבאות מורנו ורבנו ועטרת ראשנו הגאון הרב בנימין אביעד זצ"ל בן רגינה, אשר עלה בסערה השמימה בי"ט אלול התשס"ד

תנצב"ה

